

**Cofnodion Cyfarfod Fforwm Mynediad Lleol Gogledd Eryri
a gynhaliwyd ddydd Llun 2 Mawrth 2020
am 5.45yh YHA Pen Pass**

Presennol - Aelodau: Mr Edwin Noble
Mr Edgar Williams
Mr Arthur Davies
Mr John Gladston
Dennis McAteer
Ms Katy Haines
Mr David Firth

Mr Richard Williams
Mrs Hilary Davies
Mr Tom Hutton
Cyng Jason Parry
Mr Robin Parry
Mr Dafydd Gwyndaf

Swyddogion / Siaradwyr: Peter Rutherford (APCE) Rhian P Williams (APCE)
Dani Robertson (Prosiect Awyr Dywyll APCE / partneriaeth)
Tony Blackburn (Mountain Bothies Association)

1. **Ymddiheuriadau:** Mr Eryl P Roberts Mr R. J. Collister
Molly Lovatt (CNC)

Diolchodd EN i bawb am eu presenoldeb heno a chroesawodd y gwahanol westeion a siaradwyr.

2. **Cofnodion Blaenorol**

Cymeradwywyd

3. **Materion yn Codi**

i) **Diweddariad ar Biler Yr Wyddfa**

Soniodd PR fod angen ail-baentio'r pileri a bod hyn yn cael ei drefnu gyda'r contractwr gwreiddiol. Fodd bynnag, nid fydd hyn yn bosibl nes bod y trên yn dechrau yn ôl ym mis Mai a bod angen tywydd sych. Roeddent yn ystyried defnyddio paent lliw i sefyll allan ychydig yn fwy na lliw llwyd y garreg. Pwysleisiodd fod hyn yn bwysig i'w wneud.

Roedd ymweliad safle hefyd wedi'i gynllunio (gan aelodau) i ymweld â Bwlch Y Moch ac i ystyried mesurau adfer posibl eraill ar y groesfordd bwysig hon. Cyn gynted ag y byddai'r tywydd yn caniatáu, byddai hyn yn cael ei wneud.

Gofynnodd RW pa dystiolaeth oedd bod anawsterau'n digwydd. Er ei fod yn gwerthfawrogi bod pobl yn dilyn eraill oherwydd eu bod yn meddwl eu bod yn mynd i gyfeiriad Copa'r Wyddfa ac yna'n canfod eu hunain yn cael anawsterau.

Ychwanegodd JG fod Tîm Achub Mynydd Llanberis (MRT) wedi gofyn inni edrych ar hyn unwaith eto ar ôl adolygiad o'u hystadegau achub.

Adroddodd JG fod y tîm hwnnw wedi tynnu pobl oddi ar Crib Coch unwaith eto yn ystod y dyddiau diwethaf - yn nodweddiadol mae hyn yn digwydd yn aml pan fydd

pobl yn syml yn dilyn eraill ac yna'n cael eu hunain yn y lleoliad hwnnw'n anfwriadol. Yr hyn sy'n ofynnol yw bod angen i bobl wneud penderfyniad ymwybodol yn ByM ar eu llwybr yn hytrach na dilyn eraill yn anfwriadol.

Cydnabu PR fod angen mwy o eglurder ar lawr gwlad ar y groesffordd a bod amryw opsiynau y gellid eu hystyried. Roedd y ffigurau cyfredol yn dangos bod gan Crib Coch oddeutu 27,000 yn 2019 (520 yr wythnos ar gyfartaledd) gyda mwyafrif helaeth o gerddwyr yn symud i gyfeiriad y dwyrain i'r gorllewin.

ii) Eitem 9d gofynnodd EN a oedd y portffolio arwyddion cŵn ar gael eto fel y gallai aelodau weld hyn.

Dywedodd PR fod hyn wedi'i lunio er y bu oedi ac y byddai'n ceisio cael copi i'r aelodau ar gyfer y cyfarfod nesaf i'w archwilio.

iii) Eitem 5 Soniodd DMcA fod gan y Ramblers UK Ap bellach ar gyfer y rhai a allai fod eisiau canfod gwybodaeth am lwybrau coll (ffyrdd) penodol a sut i fynd trwy'r broses hon. Gelwir hyn yn `Peidiwch â cholli'ch ffordd a gellir dod o hyd i ddolenni trwy wefan Ramblers Cymru¹

iv) Diweddariad Adolygiad Strategaeth Mynediad APCE

Dywedodd PR ei fod yn adolygu'r ddogfen hon ar hyn o bryd a gobeithio y byddai'n dod â drafft amlinellol i aelodau'r FfMLL ym mis Mehefin i'w archwilio. Pwysleisiodd er bod hwn yn adolygiad roedd angen iddo ffitio i mewn i adrannau'r Cynllun Rheoli Parc newydd.

4. Gohebiaeth

i) Cynllun Partneriaeth Parc Cenedlaethol Eryri – Cynllun Eryri 2020 – y Cynllun Rheoli statudol ar gyfer Parc Cenedlaethol Eryri

Esboniodd PR fod hyn yn dal i fod allan i ymgynghori arno hefo'r amrywiol randdeiliaid (gan gynnwys staff ac aelodau APCE) ac roedd y cyhoedd a llawer o bobl wedi cyflwyno syniadau, arsylwadau a sylwadau. Y dyddiad cau ar gyfer yr ymarferiad cyhoeddus hwn yw 13 Mawrth.

Dywedodd DF fod y ddogfen yn cyfeirio at lwybr Cylchdaith yr Wyddfa – ac roedd yn gwerthfawrogi bod hon yn broses hir yn barod a gofynnodd beth oedd y sefyllfa ddiweddaraf.

Dywedodd PR ei fod yn siomedig gyda'r cynnydd mewn un rhan yn benodol a'i fod wedi ysgrifennu at y tirfeddianwyr unwaith eto yn egluro safbwynt y Parciau Cenedlaethol ar hyn ond eu bod wedi ymrwymo'n llwyr i fynd ar drywydd hyn. Er mai dim ond un rhan oedd honno, roedd yna rai eraill hefyd a fyddai angen cryn waith. Pwysleisiodd na fwriadwyd cael llwybr beicio / march llawn o amgylch y massif - dim ond set syml o gysylltiadau â rhai uwchraddiadau lle bo hynny'n

<https://www.snowdonpartnership.co.uk/projects>
¹<https://www.ramblers.org.uk/get-involved/campaign-with-us/dont-lose-your-way-2026.aspx>

ymarferol a rhai ddim. Ond yn sicr roedd cwblhau'r cysylltiad rhwng Llanberis - Rhyd Ddu - Beddgelert fel llwybr ceffylau / llwybr beicio yn apelio gan fod y rhan fwyaf o'r llwybr eisoes ar waith ac ar gael heblaw am un. Cefnogwyd hyn yn llawn hefyd gan LIC.

Nododd DF y soniwyd yn y Cynllun hefyd fod cysylltiadau rhwng cymunedau yn hanfodol. Er bod Lon Gwyrfai (LG) wedi cyflawni hyn mewn rhyw ran, roedd angen cysylltiadau ymhellach i lawr y dyffryn â Waunfawr a Chaernarfon ac i ymwelwyr ystyried defnyddio'r trenau ar gyfer mynd allan neu yn ôl fel rhan o'r profiad hwn.

Cytunodd PR yn llwyr â barn DF nad oedd yr ochr orllewinol wedi'i chysylltu'n llawn. Esboniodd mai'r bwriad gwreiddiol oedd bod LG yn mynd cyn belled â Betws Garmon ond yr hyn sydd gennym ar hyn o bryd oedd yr hyn oedd yn gyraeddadwy ar y pryd. Ond byddent yn parhau i edrych ar hyn.

ii) Diweddariad adolygiad Trafnidiaeth a Pharcio Partneriaeth yr Wyddfa

Hysbysodd PR yr aelodau bod ymgynghorwyr wedi'u penodi ar gyfer y prosiect hwn fel rhan o waith Cynllun Partneriaeth yr Wyddfa, a bod amryw gyfarfodydd rhanddeiliaid wedi'u cynllunio. Byddai holiadur ar-lein hefyd i alluogi pobl i gyfrannu eu meddyliau a'u syniadau. Gellir dod o hyd i ragor o wybodaeth ar y ddolen ganlynol².

Yn ddiweddar, roedd y Swyddog sy'n gyfrifol (Catrin Glyn) wedi anfon dolen at hyn yn uniongyrchol at holl aelodau ein FfMLI.

Byddai'n adrodd yn ôl ar yr adolygiad pwysig hwn pan fyddai'r adroddiad ar gael.

5. 'Mountain Bothies Association' - diweddariad ar eu cynnydd ym Mharc Cenedlaethol Eryri - Mr Tony Blackburn Trefnydd Ardal MBA Cymru.

Diolchodd TB i'r aelodau am y gwahoddiad i ddod unwaith eto i gyflwyno'r newyddion diweddaraf iddynt o'r MBA a'u gweithgareddau, yn enwedig y datblygiadau hynny a oedd wedi digwydd yn Eryri. Rhyw saith mlynedd yn ôl pan anerchodd yr aelodau ddiwethaf.

Esboniodd gefndir y sefydliad.

Sefydlwyd yr MBA ym 1965 fel elusen a gofrestrwyd yn yr Alban ac mae mwyafrif y mathau hyn o 'fythynnod' / bothies yn yr Alban lle mae'r ddau yn draddodiad sefydledig. Bellach mae gan yr MBA 105 ar draws yr Alban, Lloegr ac erbyn hyn mae 9 yng Nghymru (cynnydd o 2 ers ei ymweliad diwethaf â'r FfMLI). Ar hyn o bryd mae aelodaeth yn 4000 ac mae'r mwyafrif o waith yn cael ei wneud gan wirfoddolwyr ac maen nhw'n cyflawni tua 1000 o ddiwrnodau gwirfoddol bob blwyddyn. Y llynedd gwariwyd oddeutu £100,000 ar gynnal a chadw y mathau hyn o fythynnod ledled y DU. Gan gymhwyso amser gwirfoddolwr cyfradd safonol mae hyn yn cyfateb i werth ariannol arall o £100,000. Mae'r MBA hefyd wedi derbyn Gwobr y Frenhines am Wasanaeth Gwirfoddol.

<https://www.snowdonpartnership.co.uk/projects>_____

2

Mae'r 'bythynnod' i gyd yn wahanol o ran dyluniad ond mae'r mwyafrif i gyd yn hen adeiladau ac o leiaf sawl awr o gerdded / ar droed o unrhyw ffordd gyhoeddus. Maent wedi'u datgloi ac yn agored i bob defnyddiwr ond dim ond llochesi sylfaenol iawn y maent yn eu cynnig heb unrhyw 'fanteision cyfoes' fel dŵr rhedeg neu drydan. Disgwylir i bobl eu gadael yn y cyflwr y daethant o hyd iddynt ar gyfer yr ymwelwyr nesaf. Roeddent hefyd yn awyddus iawn i gynnal unrhyw nodweddion lleol a hanes ffisegol yr adeiladau maen nhw'n eu defnyddio.

O fewn Eryri mae 4 o'r mathau hyn o fythynnod yn awr.

Cwm Dulyn (dwyrain Carneddau), bwthyn Arenig Fawr, Cae Amos - ger Cwm Pennant a Phenrhos Isaf yng Nghoed Y Brenin ger Ganllwyd.

Dangosodd sleidiau amrywiol o adeiladau eraill a ddefnyddir ledled y DU a'r gwaith a wneir gan wirfoddolwyr

Cae Amos yw'r ychwanegiad diweddaraf at eu bythynnod yn Eryri. Yn flaenorol roedd hwn yn adeilad a ddefnyddiwyd gan Glwb Mynydda Leeds na allent ei gynnal mwyach ac yn dilyn trafodaethau gyda'r perchennog (sy'n gefnogol iawn) penderfynwyd wedyn y byddai hyn yn ychwanegiad delfrydol i'w bythynnod yn Eryri. Ar ôl cryn waith mae o bellach yn boblogaidd. *Yn anarferol mae gan Cae Amos doiled fflysio yn hytrach na thoiled 'disgyniad hir'.*

Gofynnodd PR a oedd gan yr MBA unrhyw gysylltiadau ffurfiol â chynllun Gwobrau Dug Caeredin (DoE). Byddai'r rhain yn ddelfrydol yn arbennig ar gyfer grwpiau DoE sy'n canfod eu hunain mewn tywydd gwael.

Atebodd TB eu bod yn ymwybodol o'u defnydd gan y grwpiau hynny ond nid oes cysylltiadau ffurfiol. Gan fod grwpiau DoE yn fwy roeddent yn tueddu i wersylla ochr yn ochr â nhw ar brydiau. Pwysleisiodd mai grwpiau bach o bobl oedd eu cwsmeriaid MBA yn bennaf. Ond roedd yn ystyriaeth bwysig y byddai llawer o gyfranogwyr DoE yn dod yn ôl i'r ardal ac mae'n ddigon posib mai nhw fydd defnyddwyr y ddau neu wirfoddolwyr yn y dyfodol.

Gofynnodd PR a oedd gan yr MBA unrhyw broblemau gyda Chynllunio o ran adnewyddu'r 'hen adeiladau' hyn.

Atebodd TB mai ychydig iawn a gawsant. Ond ar adegau mae hyn yn angenrheidiol ac maen nhw bob amser yn ymwybodol o'r mater hwn ond yn gyffredinol mae hwn yn parhau fel trigfan.

Gofynnodd YH a oeddent yn defnyddio deunyddiau a oedd yn unol ag oedran a lleoliad yr adeiladau wrth wneud atgyweiriadau.

Atebodd TB y byddent hefyd yn disodli 'tebyg am debyg' pryd bynnag y bo hynny'n bosibl ac nad oes unrhyw newidiadau mewn deunyddiau yn digwydd yn gyffredinol (ac eithrio wrth amnewid asbestos). Rhaid dod i gyfaddawd mewn rhai achosion.

Gofynnodd EN am faterion amgylcheddol fel toiledau a beth oedd y trefniadau yn gyffredinol.

Atebodd TB fod gan y mwyafrif o byllau toiledau disgyn / gollwng sydd, yn syml, yn dyllau dwfn yn y ddaear. Mae gan bob lleoliad wahanol faterion ac mae ganddynt atebion gwahanol.

Diolchodd EN i TB am ei amser ac am ei gyflwyniad diddorol iawn ar waith diweddaraf yr MBA.

6. **Prosiect Awyr Dywyll Parc Cenedlaethol Eryri**

Dani Robertson - Swyddog Awyr Dywyll Eryri

Esboniodd DR fod y Bartneriaeth Awyr Dywyll yn cynnwys ardal fawr gan gynnwys y Parc Cenedlaethol a'r Ardaloedd o Harddwch Naturiol Eithriadol (AHNE) gan gynnwys rhannau o Ben Llyn, Ynys Môn ac ardaloedd o fewn Bryniau Clwyd.

Dynodwyd y Parc Cenedlaethol yn ardal Awyr Dywyll yn 2015 ac ers hynny mae'r prosiect wedi bod yn gweithio i nodi a sefydlu'r safleoedd gorau.

Un o'r prif resymau dros eu sefydlu oedd amddiffyn treftadaeth wyddonol, addysgol a diwylliannol a mwynhad parhaol o'n awyr dywyll. o fewn Eryri a rhai pocedi o'r AHNE. Dynodir y rhain oherwydd eu awyr nos o ansawdd uchel gyda llai o lygredd golau na llawer o ardaloedd eraill.

Dim ond 2% o boblogaeth Prydain sydd â mynediad at amgylchedd awyr dywyll go iawn gyda'r gweddill â lefelau gormodol o lygredd golau lle nad yw awyr nos i'w gweld yn fanwl.

Dangosodd ddelweddau lloeren ar gyfer Ewrop a oedd yn dangos ardaloedd sylweddol gyda'r llygredd golau uchel. Mae gan Brwsel `ffactoid` diddorol 7 postyn lamp y pen.

O ran Cymru, mae hyn wedi'i rannu'n wahanol ardaloedd gyda gogledd ddwyrain Cymru a de Cymru â'r llygredd golau uchaf. Mae gan Ynys Môn rai ardaloedd da o ran llai o lygredd golau ond un ffactor sy'n effeithio ar yr ynys yw'r llygredd golau o Ddilyn. Un o'r ardaloedd tywyllaf yn yr ardal yw Uwch Mynydd ar y Llyn sy'n boblogaidd iawn yn enwedig yn ystod digwyddiadau cawodydd meteor.

Ei rôl hi yw monitro'r mater hwn ar draws y PC ac roedd hi'n gweithio i fynd i'r afael â materion yn enwedig yn y gogledd. Mae hi bellach yn gweithio ar y cyd â'r awdurdodau lleol fel Gwynedd, Conwy a Sir Ddinbych i annog bobl i feddwl am yr awyr dywyll ac mae gwaith yn mynd yn ei flaen ar fesurau lliniaru llygredd golau yn bennaf trwy oleuadau stryd newydd nad ydyn nhw'n taflu golau i'r awyr i achosi `tywynnu'. Mae hi hefyd yn gweithio gyda rhai tîrfeddianwyr preifat i'w hannog i leihau'r tywynnu nosol.

Dangosodd rai atebion arloesol o ran lleihau llygredd golau fel teils daear `teraflow' neu eu cymysgu â tharmac i dywynnu yn y tywyllwch a lle mae lampau stryd yn cael eu tynnu'n dechnegol. Mae rhai ar gael ar gyfer decin neu risiau. Os oes gan unrhyw un ddiddordeb mewn atebion o'r fath gartref, yna cysylltwch â hi a byddai'n ceisio cynorthwyo.

Yn y PC ac i gael ein statws AD sefydlwyd parthau craidd - gydag ardal Cadair Idris yn ôl pob tebyg yn un o'r ardaloedd tywyllaf. Mae hi'n gwirio gwahanol leoliadau o amgylch y PC yn rheolaidd i fesur gostyngiadau neu gynnydd mewn tywyllwch.

Cyfeiriodd at fuddion eraill o leihau llygredd golau a'r prosiect AD yn gyffredinol: h.y. iechyd a lles, yr amgylchedd gan gynnwys buddion uniongyrchol i fywyd gwyllt sy'n gofyn am ardaloedd tywyll, treftadaeth ddiwylliannol a'r economi twristiaeth.

Pwysleisiodd er y gwyddwn am fathau eraill o lygredd, nid oedd llawer iawn yn hysbys am effeithiau llygredd golau. Cyn dyfeisio golau artiffisial ysgogwyd pob rhywogaeth gan rythmau circadaidd naturiol a chrëwyd goleuadau artiffisial ac mae hyn wedi effeithio nid yn unig arnom ni ond hefyd ar yr amgylchedd naturiol - hynny ydi mae rhan fawr o'n bioamrywiaeth angen tywyllwch. Mae tystiolaeth gynyddol y gallai golau artiffisial fod yn achos problemau mewn pobl fel straen, anhunedd, iechyd meddwl gwael ac iselder.

O ran cynaliadwyedd nid yw llawer o oleuadau hŷn yn effeithlon ac maen nhw'n gwastraffu llawer o egni, yn enwedig lle nad yw goleuadau wedi'u cynllunio'n benodol at bwrpas neu pan maent yn rhy llachar. Fodd bynnag, mae'r materion hyn yn gymharol hawdd i fynd i'r afael â hwy.

Disgrifiodd y canllawiau y gall pobl eu dilyn. A lle bo modd, goleuadau cysgodol yw'r gorau sydd â llawer llai o ollyngiadau goleuo ac mae llawer o'r mathau hŷn o oleuadau yn y Parc Cenedlaethol wedi cael eu newid. Pwysleisiodd efallai nad yw'r goleuadau LED rhataf o reidrwydd y rhai gorau felly rhan bwysig o'r rôl hon yw rhannu'r wybodaeth hon i bobl.

O ran bioamrywiaeth mae goleuadau'n niweidiol i fywyd gwyllt gan fod 60% o'n bioamrywiaeth yn ymofyn tywyllwch i oroesi. Mae golau gormodol yn ddrwg i adar mudol - yn nodweddiadol Ynys Enlli pan newidiodd y goleudy i lamp math LED, arweiniodd hyn at lawer o adar yn gwrthdaro â'r goleudy ac yn cael eu lladd. Maent bellach wedi newid hyn i olau coch newydd ac mae hyn wedi datrys y mater. Mae goleuadau hefyd yn effeithio ar ecosystemau eraill fel yr ystumod a phoblogaethau pryfed sydd yn ei dro yn effeithio ar beillwyr nosol. Mae tystiolaeth hefyd bod llygredd golau wedi symud y gwanwyn ymlaen rai wythnosau gan effeithio'n andwyol ar lawer o drefn naturiol eraill.

O ran ein treftadaeth ddiwylliannol mae awyr y nos yn bwysig i lawer o chwedlau - mae llawer yn gysylltiedig â ffermio yn mynd yn ôl ganrifoedd lawer lle byddai awyr y nos yn pennu'r gwahanol galendr ffermio.

Cydnabu Adroddiad Glover 2019 ei bod yn bwysig nad oedd y genhedlaeth iau yn colli allan ar brofi natur ac y dylid eu hannog i dreulio noson o dan y sêr fel rhan o'u gwerthfawrogiad o'r amgylchedd.

Mae twristiaeth astro / seryddol bellach yn ffenomen gynyddol ac mae hwn yn weithgaredd trwy gydol y flwyddyn. Ac mae unrhyw ddigwyddiadau nefol fel cawodydd meteor bellach yn creu mwy o ddiddordeb. Wrth i'r Swyddog Awyr Dywyll

gynnal digwyddiadau ac yn ogystal â phobl leol mae llawer yn teithio cryn bellter i fynychu gyda'u telesgopau a'u camerâu sydd hefyd â budd economaidd.

Gofynnodd RW a oedd hi'n bosibl cofnodi lefelau llygredd golau.

Dywedodd DR ei fod yn dibynnu ei bod yn bosibl cofnodi / recordio gwahanol feysydd. Pe byddent yn cysylltu â hi, gellid trefnu hynny.

Gofynnodd EN a oedd modd gorfodi unrhyw un o'r mesurau llygredd golau newydd.

Dywedodd DR bod `canllaw cynllunio atodol` ar gyfer ceisiadau cynllunio newydd ond nid ar gyfer anheddau presennol.

Ychwanegodd PR, er gwybodaeth yn sicr, roedd llawer mwy o bobl yn cerdded yn y nos yn enwedig ar gopa'r Wyddfa ac mae llawer o oleuadau i'w gweld trwy'r nos. Mae'r mwyafrif yn ddigwyddiadau y Tri Chopa ond ar ôl bod yn dyst i hyn ei hun fe wnaeth ddifetha awyr y nos i eraill. Felly mae hyn yn rhywbeth i feddwl amdano. Cafodd argraff arbennig o dda ynghylch y ffordd yr oedd Cyngor Gwynedd (goleuadau Priffyrdd) wedi newid llawer o'u goleuadau stryd ar gyfer goleuadau newydd ac roedd hyn wedi trawsnewid llawer o bentrefi gan gynnwys ei bentref ei hun.

Soniodd DR fod llawer mwy o ddiddordeb gan y llywodraeth ac awdurdodau lleol yn sicr yn y cysyniad o awyr dywyll ac y gallant weld llawer o fanteision wrth hyrwyddo'r mathau hyn o bolisiau.

Diolchodd JP i DR am yr hyn sy'n fater diddorol a phwysig iawn ac un a allai ysgogi sawl syniad iddo.

Diolchodd EN i DR am ei hamser a'i chyflwyniad diddorol.

7. Llinell Amser Mynediad Parc Cenedlaethol Eryri Diweddariad ar y prosiect bach hwn sy'n seiliedig ar y we

Esboniodd PR ei fod o, tua chwe mis yn ôl, wedi mynychu cyfarfod gyda chyd-Swyddogion Mynediad y PC. Datgelodd Parc Cenedlaethol y Peak District eu bod, mewn pryd ar gyfer eu Pen-blwydd yn 70 oed yn 2021 ac i ddatlu sefydlu'r Parciau Cenedlaethol cyntaf wedi creu `llinell amser mynediad' syml. Er bod hyn yn ddiddorol, dim ond rhestr ydoedd yn cofnodi hanes mynediad o'r Ddeddf Mynyddoedd, Kinder Scout hyd heddiw.

Credai, gyda rhywfaint o waith, y gallem greu ein rhai ein hunain ar gyfer PCE. I ddechrau, roedd o'r farn bod hwn yn waith wythnos ond profodd hwn i fod yn ymarfer llawer hirach ac ar ôl treillio deunydd archif trylwyr ac olrhain hen staff. Y canlyniad oedd rhestr well ond roedd yn cynnwys digwyddiadau a ffotograffau diddorol o hanes mynediad yn y Parc. Mae hwn bellach ar gael i'r cyhoedd trwy gyfrwng y wefan. Mae hefyd yn ffynhonnell wybodaeth a phwynt cyfeirio amhrisiadwy i staff PCE, aelodau ac aelodau'r FfMLI ond hefyd i'r cyhoedd yn gyffredinol. Roedd yn credu yr hoffai'r aelodau weld hyn drostynt eu hunain. Mae PC eraill hefyd yn ystyried gwneud rhywbeth tebyg yn eu harddull eu hunain.

Rydym hefyd wedi derbyn rhywfaint o adborth da.

Soniodd DF bod darllen y llinell amser - yn ddiddorol iawn a defnyddiol. Ychwanegodd ei fod, yn llinell 1936, yn sôn am y `Pwyllgor Sefydlog ar Barciau Cenedlaethol`. Mae'r grŵp hwn yn dal i fodoli ac fe'i gelwir yn Ymgyrch Parciau Cenedlaethol (YPC) a gofynnwyd a oedd hi'n bosibl y gellid crybwyll y ffaith hon yn y rhan honno o'r llinell amser. Roedd yr enw gwreiddiol Cymdeithas Eryri fel y mae heddiw hefyd yn wahanol bryd hynny ac yn flaenorol fe'i gelwid yn Gymdeithas Parc Cenedlaethol Eryri.

Soniodd DMcA yno y dylai'r term Gwarchodfeydd Natur Naturiol ddarllen `Cenedlaethol`.

Diolchodd PR i DF a DMcA am yr arsylwadau hynny a byddent yn diwygio'r hyn yr oeddent wedi'i amlygu.

8. Diweddariad ar fusnes Grŵp Cynghori ar Ddiwygio Mynediad Llywodraeth Cymru - a elwir gyda'i gilydd yn grwpiau ARAG.

Adroddodd PR fod y grwpiau hyn bellach wedi'u ffurfio a bod aelodau wedi'u penodi. Roedd tri o'r rhain;

1 -Newidiadau i weithgor tir mynediad agored - i ystyried diwygiadau i dir mynediad CGHT - (mae PR yn aelod o'r grŵp penodol hwn a cheir mewnbwn gan Swyddogion PC eraill). Yr hyn a oedd yn arbennig o bwysig oedd y ffaith y gellir dynodi statws Llwybr Arfordirol Cymru Gyfan, ar ei hyd, fel tir mynediad CGHT a oedd yn gynnig diddorol a oedd yn dal i gael ei drafod.

Dywedodd EN y gallai hyn fod yn anodd gan fod peth o linell LIACG yng Ngwynedd gryn bellter o'r `arfodir` a gofynnodd felly a oedd hyn yn bosibl yn ei gyfanrwydd.

Dywedodd PR fod hyn yn wir ond roedd CG ar y cyd â CNC (a PCE ar gyfer ein harsylwadau) yn adolygu'r llinell gyda'r bwriad o wneud newidiadau lle bynnag yr oedd hynny'n bosibl. Mae hwn yn ymarfer parhaus ond roedd EN wedi gwneud pwynt da sy'n cael ei ystyried. Er y bydd y mwyafrif o newidiadau sy'n digwydd yn ne'r PC ond byddai'n eu diweddarau ar unrhyw ddatblygiadau.

Gofynnodd EN beth oedd y fantais i ddynodi hyn fel tir mynediad CGHT.

Nododd PR, o dan Ddeddf CGHT, yn ddiodyn y byddai llai o atebolrwydd i dirfeddianwyr ac roedd hynny'n fantais amlwg iddynt mewn lleoliadau arfordirol lle gallai'r tir fod yn anodd h.y. clogwyni a byddai hyn yn rhoi mwy o hyder i dirfeddianwyr.

2- Mae'r grŵp hwn - a benodwyd yn Grŵp Cynghori Technegol ar gyfer diwygio HTC wedi cyfarfod ddwywaith - i drafod ac argymhell newidiadau i'r amrywiol Ddeddfau sy'n effeithio ar Hawliau Tramwy Cyhoeddus gyda'r bwriad o leihau'r prosesau gweinyddol, costau a biwrocraidaidd dan sylw *a materion a drafodwyd yn aml gan y Fforwm Mynediad Lleol yn y gorffennol*). Bydd yr holl argymhellion

blaenorol a wnaed ar gyfer y papurau Gwyrdd a phapurau Gwyn dilynol yn cael eu cynnwys ac efallai y byddant hefyd yn dewis ychwanegu cwpl yn ychwanegol. Bydd y trafodaethau hyn hefyd yn edrych ar ba mor hyblyg y gallai'r rhwydwaith HTC presennol fod o ran defnyddwyr.

3- Cyfathrebu Hawliau Mynediad. Bydd y grŵp hwn yn llywio ac yn gwneud argymhellion ar gyfer hyrwyddo'r polisiau hyn.

Cadarnhaodd TH ei fod hefyd yn aelod o Grŵp 3. Ar hyn o bryd roeddent yn edrych ar gynhyrchu yr holl fapiau mynediad ar ryw ffurf neu'i gilydd. A hefyd cynhyrchu rhyw fath o gynllun mynediad.

Soniodd PR y gallai rhai aelodau gofio bod CCGC ryw 8 mlynedd yn ôl wedi rhoi cyflwyniad iddynt ar yr union bwnc hwn ac aeth y PC ac awdurdodau lleol i gryn drafferth i ddarparu gwybodaeth berthnasol i CCGC ar y pryd. Fodd bynnag, ni ddaeth hyn i'r fei ac roedd hyn yn edrych fel ymgais i adfywio'r broses ond credai fod hwn yn ymarfer defnyddiol.

Pwysleisiodd nad oedd y grŵp trafod Mynediad at Ddŵr yn rhan o'r broses ARAG uchod. Fe'u cynhaliwyd o dan adain CNC ac is-grŵp y Fforwm Mynediad Cenedlaethol (FfMC). Cynhaliwyd dau gyfarfod a chynrychiolwyd y PC gan ddau Swyddog.

Bydd CNC yn cynhyrchu diweddariadau rheolaidd ar gyfer yr holl bartïon sydd â diddordeb gan gynnwys y FfMLI felly bydd gwybodaeth yn gyson.

9. Unrhyw Fusnes Arall

i) Soniodd PR fod un o'r aelodau (RC) wedi gofyn cwestiwn ynghylch defnyddio e-feiciau - beiciau wedi'u pweru gan fatri. Felly er gwybodaeth mae yna `reolau`.

Mae'r rhain yn ddarostyngedig i feini prawf penodol:

- a) Rhaid i ddefnyddwyr fod yn 14 oed neu'n hŷn i'w defnyddio.
- b) Rhaid i'w moduron fod yn llai na chynhwysedd 250W
- c) Ni ddylent allu 'gyrru' beicwyr yn eu blaen fwy na 15.5mya (h.y. cyflymder uchaf)
- ch) Caniateir iddynt ddefnyddio unrhyw lwybr ceffylau / llwybr beicio yn yr un modd â beic pedal arferol.

ii) Gofynnodd DMcA a fu unrhyw symud parthed pont bosibl dros y Llugwy o lwybrffordd Colwyd y tu allan i Capel Curig. Gan fod yn rhaid i ddefnyddwyr lywio ar hyd y ffordd i CC.

Atebodd PR fod ganddo rywfaint o arian Llywodraeth Cymru wedi'i neilltuo i ofyn i Ymgynghoriaeth Gwynedd gynnal archwiliad diogelwch ar y ffyrdd i asesu hyn. Fodd bynnag, po fwyaf yr oedd wedi edrych ar hyn, anoddaf y mae'n ymddangos gan fod y llinellau 'gweledded' ar y rhan honno o'r A5 ar gyfer croesfannau a

therfynau cyflymder yn edrych yn wael. Fodd bynnag, byddai'n adrodd yn ôl ar hyn pan fyddai adroddiad wrth law.

10. Eitemau Agenda a Argymhellir ar gyfer y cyfarfod nesaf

a) Cyflwyno aelodau newydd a'r broses Ethol Cadeirydd ac Is-gadeirydd.

Esboniodd PR, gan mai hwn oedd cyfarfod olaf yr aelodau cyfredol yn dechnegol y byddai'r cyfarfod nesaf ym mis Mehefin yr un cyntaf i unrhyw aelodau newydd fel y'u detholwyd gan is-grŵp yr Awdurdod.

Roedd yn falch bod llawer o aelodau wedi dewis ail-ymgeisio a oedd yn foddhaol. Bydd yn cadeirio'r cyfarfod nesaf ac yna gallai'r aelodau ddewis eu Cadeirydd a'u His-gadeirydd. O brofiad blaenorol, roedd yn well i'r enwebeion ar gyfer bod yn Gadeirydd ac Is-gadeirydd anfon CV byr at yr Ysgrifennydd yn y cyfarfod hwnnw. Yna byddai'n cylchredeg y rhain i aelodau gyda'r bwriad o gynnal pleidlais yn y cyfarfod nesaf ym mis Medi neu'n gynharach pe bai pawb yn ymateb trwy e-bost o bosibl.

Pwysleisiodd eu bod yn brin o rywfaint o gynrychiolaeth defnyddwyr yn enwedig y sectorau ceffylau a chanŵio y dylid rhoi sylw iddynt os yn bosibl.

Y gobaith hefyd yw cadw'r aelodaeth i lawr hefo'r 18 yn cynnwys y Cadeirydd a'r Is-gadeirydd. Mae hwn yn rhif y gellir ei reoli o ran gweinyddu a chynnal cworwm ar unrhyw adeg benodol. Felly heblaw'r awdurdodau lleol (3) ac 1 sy'n cynrychioli anableddau yna yr oedd hynny gadael 14 - 7 o ddefnyddwyr a 7 o'r tiffeddianwyr (ac os yw'r Cadeirydd a'r Is-gadeirydd hefyd yn gyfartal o'r ddau sector). Mae hyn yn rhywbeth tebyg i'r hyn sydd gennym ar hyn o bryd.

Mae'n ddiddorol ein bod, o dan adolygiad cyfredol Deddf CGaHT, wedi argymhell y dylid ymestyn deiliadaeth aelodaeth i 5 mlynedd yn lle'r 3 cyfredol. Bydd hyn yn lleihau ein baich gweinyddu i'w ailethol ac yn rhoi mwy o gysondeb i ni o ran aelodaeth. Roedd yn gwerthfawrogi bod cromliniau dysgu serth o ran mynediad gan y gall materion fod yn gymhleth.

b) Adolygiad Strategaeth Hamdden APCE – diweddariad

d) Diweddariad ailstrwythuro'r Gwasanaeth Wardeiniaidd

ch) Gofynnodd RW a allem gael diweddariad Prosiect Carneddau (CTL)

Byddai PR yn gofyn i'w Swyddog Prosiect a ellid sicrhau bod rhywun ar gael ar gyfer hyn.

Gofynnodd EN a oedd unrhyw arwydd o CGHT Gwynedd.

Dywedodd PR na fu unrhyw symud gan CG ar hyn felly roedd wedi ei eithrio o'r agenda ond efallai y bydd rhywbeth yn ymddangos y gwanwyn hwn gobeithio.

Diolchodd EN i'r holl aelodau a Swyddogion am eu cyfraniad a'u cefnogaeth dros y tair blynedd diwethaf, yn enwedig y rhai yr oedd yn gwybod nad oeddent yn dychwelyd.

Ailadroddodd PR ar ran yr Awdurdod y teimlad hwn oherwydd mae'r Swyddogion a'r Awdurdod yn gwerthfawrogi eu cyfraniad.

11. Dyddiad y Cyfarfod nesaf: 8fed Mehefin 2020